

ALLA BARN SKOLA? – Litteraturseminarie 5/9-03

Björn Jakobsson

Referat

Boken är uppdelad i två delar, där den första delen handlar om att undervisa barn med speciella behov, eller ”utsatta barn” som det står i Innehållsförteckningen. Den andra delen handlar mer allmänt om undervisning av barn.

Första delen inleds med ett besök på Skultaskolan – en skola för högstadieelever som ”gjort sig omöjliga i den vanliga skolan”. Barn som varit utsatta för psykisk, fysisk eller sexuell misshandel och som visat att de inte klarar av den vanliga skolan. Skultaskolan fungerar mer som ett skoldaghem än som en vanlig skola eftersom ansvaret för eleverna inte slutar efter skoldagens slut. De anställda utgörs av både lärare och fritidspedagoger.

Efter detta görs ett besök på Kometen – ett skoldaghem för låg- och mellanstadiet. Undervisningen är både individualiserad och strukturerad, för att eleverna skall känna en större trygghet i sitt skolarbete. Samtidigt är det viktigt att eleverna har provat att gå i vanlig skola först, och tanken är att de skall längta och känna ett sug efter att gå i vanlig skola – för att undvika att institutionalisera eleverna.

Musikprojektet i Malmö är ett projekt för elever som lämnat grundskolan. Det styrs av tre musiker och pedagoger som har olika roller i undervisningen. En lärare, en inspelningstekniker och en ”guide”. Elever lockas till skolan för att få spela in en CD vid årets slut.

Ett kapitel handlar om att arbeta med små undervisningsgrupper på högstadiet, sk V-grupper. Lärare och elever planerar gemensamt hur undervisningen skall gå till i början på läsåret. Att låta eleverna vara med och påverka på allvar höjer elevernas status och självförtroende.

Nästa kapitel handlade om undervisning av flyktingbarn – en otroligt utsatt grupp människor med inlärningssvårigheter som inte bara har en språklig grund, utan som även till stor del beror på psykologiska besvär som härrör från de ofta ohyggliga upplevelser de har genomlidit.

”Kvar i klassen” handlade bl a om lässvårigheter, och om det målmedvetna arbetet med att få barn med läs- och skrivsvårigheter att läsa och skriva. Elevens och lärarens behov av att

känna stöd tas upp i kapitlet ”Att få stöd”. Stödet kan ske genom handledning och förenklas genom att inte koncentrera sig på problematik, utan i stället se det positiva och bygga vidare på det.

Elevens behov av att ha en positiv självbild tas upp i kapitlet ”Eleven”. Det tar även upp behovet av den trygghet som innebär att det är tillåtet att misslyckas, eftersom rädslan och oron för att misslyckas ofta kan blockera elevens inläring totalt. Det viktiga med att ta vara på föräldrarna och deras möjligheter handlar kapitlet ”Föräldrarna” om. Behovet av respekt för föräldrarna trots att de understundom kan vara svåra att ha att göra med, eller att läraren tycker sig märka att föräldrarna kanske inte i lärarens ögon är några vidare föräldrar.

Kapitlet ”Läraren” tar upp lärarens roll i undervisning av utsatta elever. Lärarna brister ofta i en mycket viktig funktion – nämligen att lyssna. Viktigheten av att vara en tydlig auktoritet (utan att vara auktoritär) och att kunna ta provokationer och vara en förebild tas också upp i kapitlet. De två sista kapitlena i första delen tar upp skolan och dess miljö och bostadsområdet där det ligger, och de problem som kan uppstå kring detta.

Andra delen inleds med ett kapitel som tar upp hur De två sista kapitlena i första delen tar upp skolan och dess miljö och bostadsområdet där det ligger, och de problem som kan uppstå kring detta.

Andra delen består av tre kapitel som tar upp hur centralt det är att bygga undervisningen på elevernas kultur, för att helt enkelt se till att eleverna känner att de har någon som helst glädje av det som lärs ut. Det kapitlet handlar särskilt om Henning Johanssons undersökningar i norra Norrbotten, och där tas den relativa känslan av kulturlöshet som präglar många barn som vuxit upp med samisk eller Tornedalsk bakgrund.

Boken avslutas med ett kapitel som i rubriken frågar om den skola vi har är ”Alla Barns Skola”. Den centrala meningen i kapitlet – liksom i boken i sin helhet – är att skolan inte bara är en resursfråga utan även en fråga om att förvalta det man har, samt pedagogens eller lärarens syn på sina elever.

Recension

Mycket tänkvärt bjuder boken på, även om det i vissa fall slår in öppna dörrar. Att sedan skolorna inte stigit in genom de inslagna dörrarna är en annan sak. Däremot är det glädjande

att se att det finns projekt för utsatta barn som fungerar och uppenbart har en positiv effekt på eleverna, så att de skall kunna fungera som individer i samhället.

Kapitlet om Musikprojektet i Malmö väckte mitt intresse särskilt mycket, eftersom mitt privata musikintresse och min bakgrund som kämpande musiker visat mig vilka positiva effekter musik har på väldigt många människor. Det berättas bl a om en pojke som sysslat med kioskinbrott och dyl, och som säger att han inte behöver göra sådant längre, eftersom: ”... jag har ju musiken nu”!

I kapitlet som handlade om Skultaskolan fanns ett mycket bra citat om att inte bara undervisningen av eleverna skall individualiseras, utan att man även skall ta fasta på att lärarna är individer: ”Personalen ska inte vara för lika. De ska inte vara lika gamla, inte av samma kön och inte ha samma intressen. De ska kunna stå för olika saker inför eleverna. Men de ska kunna ’spela i samma orkester’”.

I bokens andra del tas problematiken med att ta ifrån eleverna deras ursprung och kultur upp. Det är inte bara de senaste årens flyktingar som fått känna av detta, utan även finsk- eller samiskspråkig befolkning har fått känna av att få sin kultur ogiltigförklarad i åtskilliga årtionden, och dessvärre är det till viss del så än i dag. Det vakna resonemanget om farorna med detta gör att boken är mycket lärorik och tänkvärd. Att jag kan uppfatta att den tar upp vad som i mina ögon är självklarheter, t ex att undervisningen måste utgå från barnens behov och intressen, behöver dessvärre inte betyda att alla ser det som självklarheter. Om man ser på hur den genomsnittliga skolan ser ut i dag, så verkar det inte vara en självklarhet.

Återkoppling

Den filosofiska grundsynen som Rädda Barnen står för märks i samtliga kapitel, och om man delar den, så är det lätt att bli inspirerad. Det finns så många möjligheter att väcka elevers kunskapsförmåga om man utgår från deras egna intressen och möjligheter. Kapitel efter kapitel visar att när man har gjort detta, så har man också fått ett bra resultat. Det är givet att rätt personal krävs till specialpedagogik – ofta verkar det krävas en slags eldsjälur som kanske inte är så vanlig som man skulle önska, men med sin psykologiska inriktning har specialpedagogiken väckt mitt intresse. Inte minst därför att det känns relevant – betydligt mer relevant än åtskilligt som vi lärarelever fått instudera.

Reflektion

Som ovan skrivet, så stöder jag den grundfilosofi som Rädda Barnen står för, och som jag tycker hör hemma i skolorna. Den psykologiska och psykiatriska aspekten av läraryrket blir mycket mer betonat än vad det har varit i tidigare kurser, och när jag har läst Alla Barns Skola, så känner jag att det är ju därför som jag beslöt mig för att bli lärare. Det är inte för att jag skulle vara otroligt intresserad av engelsk grammatik och språkhistoria, eller för att få glänsa med mina kunskaper i litteratur. Visst, det hör också till lärarrollen, men det är ju till syvende och sist eleven som är viktig. Förmodligen finns det mer barn som är utsatta i något avseende i dag än på mycket länge. Vi femtio- sextio- och sjuttiotalsbarn som den här klassen till största delen består av har egentligen haft det ganska bra. Vi har vuxit upp i ett samhälle som vars ekonomi oftast har varit bra. Visst har vi haft våra problem, och visst har många ur våra generationer farit mycket illa, men det går ändå inte att jämföra med de fasor som många flyktingbarn fått känna på, för att inte tala om all möjlig misshandel som våra barn fått känna på. Efter att ha varit på praktik i olika skolor, så är det fullständigt uppenbart att många, alltför många barn far mycket illa. Om man vill ha en mer positiv syn, så kan man säga att de förmodligen har det lika illa som tidigare, men att vi numera uppmärksammar det och försöker göra något åt det.

Metarefleksion

Mitt sätt att se på världen har sitt ursprung i hur jag har vuxit upp och vad jag har upplevt under denna tid. Utan att gå in på detta så är det helt uppenbart att jag påverkas av allt som sker och inte sker runt omkring mig. Jag har någon gång felaktigt beskyllts för att ha en cynisk syn på min omvärld bara för att jag ibland har en vass och snabb tunga, som kan leverera syrliga repliker när jag upprörs eller irriteras av något jag upplever. I själva verket så är jag mer av en filosofisk idealist, med ett djupt intresse för den mänskliga psykologin. En cyniker har inga illusioner kvar, men jag har ett antal kvar. Min främsta ståndpunkt som håller mig utanför cynikernas skara, är min fullständiga tro på att människan är god. Med en positiv människosyn som grund kommer människan att klara av alla sina problem och ta sig igenom alla kriser. Att det finns möjligheter för elever som håller på att halka snett i tillvaron är mycket glädjande, och det är också möjligt för personer som enbart ser till vinstmöjligheter att se det positiva med specialpedagogiken och dess effekt på eleverna. Om en elev får det stöd han/hon behöver ökar dess chans att bli en fungerande samhällsmedborgare, och om han/hon inte får det eftertraktade stödet ökar risken att eleven i framtiden kommer att ”ligga samhället till last” – för att uttrycka sig på siffernissessvenska.